

ШЛЯХИ ДОСЛІДЖЕННЯ АРХІТЕКТУРНОЇ ШКОЛИ (на прикладі архітектурної школи Львівської політехніки)

© Пасічник О.С., 2006

Висвітлено основні етапи першого комплексного дослідження виникнення, становлення, розвитку, діяльності архітектурної школи Львівської політехніки та внеску її випускників у розвиток архітектури.

Оскільки саме в архітектурній школі закладається філософія та ідеологія національної архітектури, формуються цінності і критерії оцінки та світогляд особистості архітектора, його власний підхід до вирішення проблем архітектурної діяльності, звернення до діяльності архітектурних шкіл України мають велике прикладне значення.

За 160 років діяльності архітектурною школою Львівської політехніки в системі вищої технічної освіти було підготовлено близько 4000 архітекторів. З кінця 70-х років XIX століття, протягом XX століття і сьогодні випускники школи формували і формують архітектуру не тільки міста Львова, західного регіону України, але й за межами Батьківщини.

Хронологічні межі дослідження генези архітектурної школи Львівської політехніки та внеску її випускників у розвиток архітектури охоплювали XIII – початок XXI століть:

- XIII – XIX ст. – період дослідження передумов виникнення архітектурної школи;
- 1844 – початок XXI ст. – основні етапи розвитку архітектурної школи Львівської політехніки в системі вищої технічної освіти;
- середина XIX – початок XXI століть – період творчої діяльності кращих випускників 1854–1979 років, що працювали у Львові та Луцьку.

Територіальні межі дослідження об'єднували регіони, де творчість цих випускників найбільше впливала на розвиток архітектури.

Для проведення комплексного дослідження було розроблено систему методичних підходів, реалізовану за п'ять етапів.

Вибір методики роботи ґрунтувався на попередньому аналізі методик, застосованих у дослідженнях: розвитку архітектурної освіти у Львівській політехніці А. Рудницьким [1], Б. Черкесом [2, 3], Я. Баберським [4], А. Фридецьким [5], З. Поплавським [6]; внеску випускників архітектурної школи Львівської політехніки у розвиток архітектури І. Жуком [7], Р. Липкою [8, 9], О. Ногою [10], В. Проскуряковим [11], Р. Цельонтковською [12].

На **першому етапі** роботи було систематизовано матеріали та визначено основні напрямки попередніх досліджень генези архітектурної школи Львівської політехніки та її внеску у розвиток архітектури, а саме: історію формування, розвитку та зв'язки архітектурної школи Львівської політехніки в системі вищої технічної освіти; дослідження творчості видатних архітекторів – випускників архітектурної школи Львівської політехніки 50-х років XIX – 30-х років XX століть; аналіз архітектурної спадщини та архітектурної діяльності у Львові в XIII–XX століттях.

Узагальнення результатів попередніх досліджень архітектурної школи Львівської політехніки допомогло конкретизувати ті питання, які залишилися не висвітленими, а поставлені мета і завдання роботи – визначили нові напрямки дослідження, а саме:

- розбудова системи вищої архітектурної освіти в Європі у XV–XIX ст. та її вплив на розвиток архітектурної освіти у Львівській політехніці;
- основні етапи формування системи вищої архітектурної освіти в Україні;
- міжнародні та вітчизняні зв'язки архітектурної школи Львівської політехніки;
- характеристика поняття „Архітектурна школа”;

- передумови формування архітектурної школи Львівської політехніки;
- характеристика основних етапів розвитку архітектурної школи Львівської політехніки за допомогою аналізу історії формування та навчально-методичної, наукової і проектної діяльності її кафедр;
- висвітлення внеску архітектурної школи Львівської політехніки у розвиток архітектури Львова та західного регіону України за допомогою аналізу архітектурної діяльності її випускників 1940–1979 років.

На **другому етапі** роботи було розроблено методики дослідження передумов утворення і основних етапів розвитку архітектурної школи Львівської політехніки в системі вищої технічної освіти та методики відбору випускників і висвітлення їх внеску у розвиток архітектури, які становлять загальну методику комплексного дослідження архітектурної школи Львівської політехніки. Вона ґрунтується на історичному методі і методі першоджерел, статистичному, структурному, факторному і порівняльному аналізі. Джерелами дослідження є архівні матеріали і наукові публікації, анкетування і опитування випускників архітектурної школи Львівської політехніки та листування, співбесіди з експертами і спеціалістами в галузі архітектурної освіти, а також з практикуючими архітекторами – представниками архітектурних шкіл України, Австрії, Польщі, Канади та фотофіксація архітектурних об'єктів.

Третім етапом дослідження було визначення й аналіз внутрішніх та зовнішніх передумов утворення архітектурної школи Львівської політехніки. Для цього було застосовано історичний метод і метод першоджерел, статистичний, факторний і порівняльний аналіз. Природні, соціально-економічні, історико-культурологічні передумови виникнення архітектурної освіти у Львові було виявлено завдяки аналізу природно-географічного положення міста, соціально-історичного розвитку, господарсько-економічної діяльності, чисельності і структури населення, розвитку освіти, науки і культури у Львові протягом XIII–XIX ст. та ряду зовнішніх факторів.

Архітектурні передумови було визначено за допомогою аналізу архітектурної спадщини Львова XIII–XIX ст., діяльності багатонаціонального контингенту архітекторів – представників різноманітних архітектурних напрямків і течій, розвитку архітектурної освіти в цехах та в системі університетської і початкової технічної освіти та впливу європейської архітектурної освіти X–XVIII ст.

Для визначення зовнішніх факторів впливу на формування архітектурної школи Львівської політехніки було досліджено каталоги в архіві Технічного університету Відня. Аналіз каталогів випускників цього університету 1815–1914 років виявив невідомі досі імена 15 архітекторів і 48 інженерів-будівельників вихідців з Галичини і Буковини. Крім цього, було проаналізовано творчість представників австрійської архітектурної школи у Львові.

На **четвертому етапі** роботи було визначено та охарактеризовано основні етапи розвитку архітектурної школи Львівської політехніки в системі вищої технічної освіти – 1844–1944, 1945–1990, 1991 – початок XXI ст. (рис. 1.).

Основні етапи розвитку школи проаналізовано за допомогою статистичних досліджень структурних змін кафедр, їхньої матеріальної бази, навчальних планів і програм, кількісного та якісного складу професорсько-викладацького та студентського контингенту та їх співвідношення, характеристик наукової, методичної, проектної роботи та участі в різних конкурсах.

Особисте листування та зустрічі з представниками архітектурних шкіл Києва, Полтави, Одеси, Харкова, архітектурних шкіл Австрії, Польщі, Канади виявили міжнародні та вітчизняні зв'язки ІАРХ Національного університету “Львівська політехніка”.

Висвітленню внеску в розвиток архітектури Львова, західного та інших регіонів України викладачів та випускників архітектурної школи Львівської політехніки 1854–1979 років присвячено **п'ятий етап** дослідження.

На цьому етапі застосовано методику відбору випускників (рис. 2.), яка ґрунтується на методі першоджерел, факторному, статистичному та порівняльному аналізі та анкетуванні і співбесідах з експертами та спеціалістами в галузі архітектурної освіти та архітекторами-практиками.

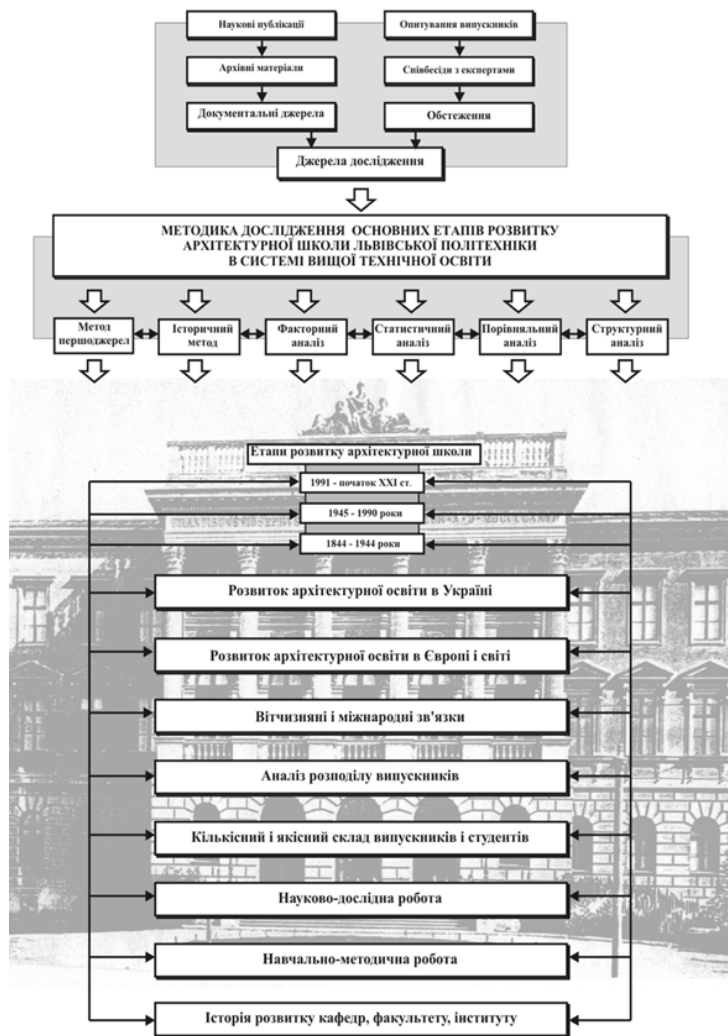

Рис. 1. Логічна схема дослідження основних етапів розвитку архітектурної школи Львівської політехніки в системі вищої технічної освіти

На основі методики дослідження внеску випускників архітектурної школи Львівської політехніки в розвиток архітектури (рис. 3.) проаналізовано діяльності її випускників у галузях містобудування, громадського і житлового будівництва, реконструкції й реставрації архітектурних об'єктів та комплексів, розбудови церков, костелів та ін.

Історичний метод дав можливість у хронологічній послідовності дослідити передумови виникнення, основні етапи формування та розвитку архітектурної освіти у Львові, Україні та Європі з метою виявлення внутрішніх і зовнішніх зв'язків, закономірностей і суперечностей.

За методом першоджерел, який полягав у опрацюванні каталогів випускників Технічного університету Відня 1815–1914 років, аналізі документів в архівах Львова визначено хронологію виникнення, розвитку та діяльності архітектурної школи Львівської політехніки, проаналізовано навчальні плани і програми, кількість випускників, географію їх розподілу та архітектурну діяльність випускників.

Факторний аналіз дав можливість визначити основні зовнішні і внутрішні передумови виникнення архітектурної школи Львівської політехніки в системі вищої технічної освіти, фактори впливу на формування як архітектурної школи загалом, так і кожного архітектора окремо.

Метод статистичного аналізу допоміг охарактеризувати навчальні плани і програми, кількісний і якісний склад професорсько-викладацького та студентського контингенту та їх співвідношення на всіх етапах розвитку школи.

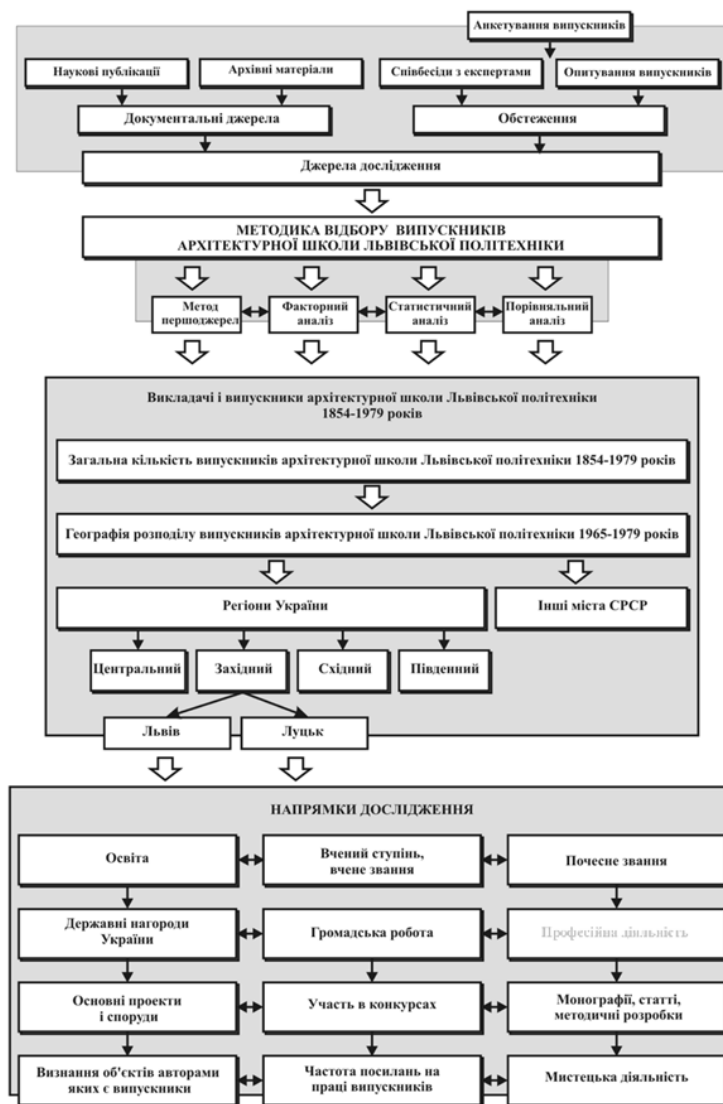

Рис. 2. Логічна схема відбору випускників архітектурної школи Львівської політехніки

Структурний аналіз дав змогу прослідкувати динаміку розвитку структури кафедр на всіх етапах розвитку школи.

Метод порівняльного аналізу було використано для зіставлення загальних тенденцій розвитку архітектурної освіти у Львові, Європі, колишньому СРСР та Україні протягом XV–XX ст., визначення подібності, відмінності та взаємозапозичення цих систем; порівняння навчальних планів і програм, кількісного і якісного складу професорсько- викладацького та студентського контингенту та їх співвідношення на різних етапах формування школи; порівняння архітектурної діяльності випускників різних років.

Особисте листування та зустрічі з представниками архітектурних шкіл Києва, Полтави, Одеси, Харкова, а також Австрії, Польщі, Канади виявили міжнародні та вітчизняні зв'язки архітектурної школи Львівської політехніки;

Анкетування та опитування випускників ІАРФ Національного університету “Львівської політехніки”, листування та співбесіди з експертами та спеціалістами в галузі архітектурної освіти і архітекторами-практиками дали можливість проаналізувати творчість випускників школи 1854–1979 років, архітектурна діяльність яких якнайбільше вплинула на розвиток архітектури, архітектурної освіти і науки;

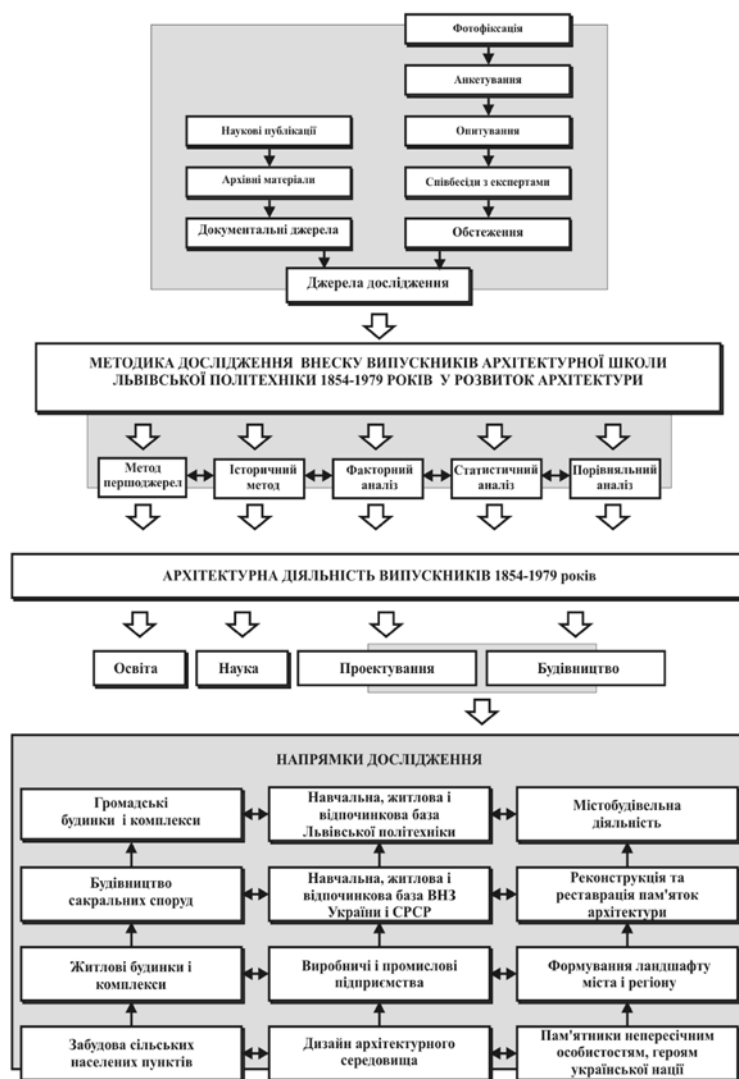

Рис.3. Логічна схема дослідження внеску випускників архітектурної школи Львівської політехніки 1854–1979 років у розвиток архітектури

Фотофіксація найкращих зразків містобудування, громадського і житлового будівництва, реконструкції та реставрації архітектурних об'єктів і комплексів, церков, костелів, удостоєних державних премій та нагород, роботи переможців конкурсів проілюструвала внесок випускників школи у розвиток архітектури.

Методологія дослідження генези архітектурної школи Львівської політехніки та внеску її випускників у розвиток архітектури може бути використана для:

- дослідження виникнення, розвитку і діяльності інших архітектурних шкіл України;
- визначення особливостей формування та розвитку архітектурної школи Львівської політехніки порівняно з іншими архітектурними школами;
- складання навчальних планів і програм в існуючих архітектурних школах і організації підготовки архітекторів у школах, що створюватимуться в майбутньому та ін.

1. Рудницький А.М. До історії архітектурної освіти в Західній Україні // Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка. праці секції мистецтвознавства. – Львів: Атлас, 1994. – Т. ССХХVII. – С. 348–363. 2. Черкес Б.С. Архітектурна школа Львівської політехніки сьогодні // Львівський політехнік. Спецвипуск. – 1994. – травень. – С. 2. 3. Черкес Б.С. Кафедра історії і художніх основ архітектури // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Архітектура. – Львів,

2001. – №429. – с.16–18. 4. Baberski I. Wydział architectoniczny // Politechnika Lwowska 1844–1945.- Wrocław: Wyd-wo politechniki wrocławskiej, 1993. – S.138–230. 5. Frydecki A. Szkic historyczny. Wydział Architectoniczny // Politechnika Lwowska 1844–1945. – Wrocław: Wyd-wo Politechniki Wrocławskiej, 1993. – s. 142–156. 6. Popławski Zb. Dzirje Politechniki Lwowskiej 1844–1945. – Wrocław, Warszawa, Kraków: Wydawnictwo Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich., 1992. – 361s. 7. Жук І. Іван Левинський – портрет на фоні епохи // Галицька брама. – 1995. – №3. – С. 7; №4. – С.4; №6 – с. 2; №7. – С.11; №9. – С.13. 8. Липка Р.М. Архітектор Мирослав-Данило Німців // Записки наукового товариства ім. Т.Шевченка. Праці секції мистецтвознавства. – Львів: Атлас, 1994. – Т. ССХХVІІ. – с. 341–345. 9. Липка Р.М. Львівська архітектурна школа - її роль і етапи розвитку// Архітектура Галичини ХІХ–ХХ ст. Вибрані матеріали міжнародного симпозіуму 24–27 травня 1994 року, присвяченого 150-річчю заснування державного університету “Львівська політехніка”. 1996. – С. 99–101. 10. Нога О. Іван Левинський – художник, архітектор, промисловець, педагог, громадський діяч. – Львів: Основа, 1993. – С. 68–69. 11. Проскураков В.І. Педагогічна та творча діяльність викладачів архітектурного факультету у 60–80-х роках ХХ ст // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Архітектура. – Львів, 2002. – №439. – С. 317–332. 12. Цельонтовська Р. Вітольд Мінкевич. до 150-річчя Львівської політехніки // Львівська політехніка. – 1994. – №9. – С. 8.